

YLIVIESKAN KAUPUNGIN
TARKASTUSLAUTAKUNTA
ARVIOINTIKERTOMUS 2019

Sisältö

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS	2
2. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA	5
2.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toiminnan tarkoitus	5
2.2. Tarkastuslautakunnan kokoonpano	5
2.3. Toimintamuodot	7
2.4. Muu toiminta	7
3. EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHDYT TOIMENPITEET	7
4. STRATEGISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	9
4.1. Uusi Ylivieska- kasvun kaupunki strategia	10
5. TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	10
5.1. Tilikauden 2019 toteutuminen	11
5.2. Tuottavuusohjelma ja talouden tasapainottaminen	11
6. HANKINNAT JA INVESTOINNIT	12
7. HENKILÖSTÖ	13
7.1. Henkilöstökysely	13
7.2. Henkilöstökehitys ja -menot	13
7.2.1 Sairauspoissaolot	14
8. KUNTALAISTEN OSALLISTAMINEN	15
8.1. Vammaisneuvosto	16
8.2. Vanhusneuvosto	17
8.3. Nuorisovaltuusto	18
9. TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	19
9.2. Sivistystoimi ja sen alaiset toiminnot	19
9.2.1. Yleissivistävät koulutuspalvelut	19
9.2.1.1. Ylivieskan lukio	20
9.2.2. Varhaiskasvatus	20
9.2.3. Kirjasto- ja kulttuuripalvelut	20
9.2.4. Liikuntatoimi	21
9.3. Tekniset palvelut	21
9.3.1. Sisäinen vuokra	22
9.3.2. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta teknisissä palveluissa	23
9.4. Kaupungin hallinto	23
9.4.1 Hyvinvointikertomus	24
10. KONSERNIIN KUULUVIEN YHTEISÖJEN TOIMINTA	24
10.1. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion toiminta	25
10.2. Ylivieskan Vuokra-asunnot Oy	26
11. MUUT HAVAINNOT	27
11.1. Konsernivalvonta ja riskien hallinta	27
11.2. JEDU	28
11.3. Työllisyys	28
11.4. Ylivieskan Teknologia kylä YTEK Oy	29
11.4.1 YTEK:n hanketoiminta	29
12. YHTEISKUNNALLINEN TILANNE	30
13. TARKASTUSLAUTAKUNNAN KANNANOTTO TILINTARKASTAJAN HAVAINTOIHIN SEKÄ ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE	30
14. ALLEKIRJOITUKSET	31

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS

Ylivieskan valtuustossa tehtiin vuonna 2019 suuria päätöksiä mm. 3,5 miljoonan euron antolaina keskuskeittiön rakentamiseksi ja valittiin Taanilan ja Kaisaniemen koulujen toteuttaja. Myös uusi kaupunkistrategia sekä tuottavuusohjelma hyväksyttiin. Taloudellinen kehitys on erityisen huolestuttavaa, koska kahtena peräkkäisenä vuotena alijäämää on kertynyt yli 10 miljoonaa euroa. Alijäämän kattamiseksi tehdyt toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä ja tulevaisuudessa on pohdittava erityisen tarkkaan millaisia linjauksia ja rankkojakin päätöksiä joudumme valtuustona tekemään. Lisäksi hurjat investoinnit ovat lisänneet velkamäärää yli 20 miljoonaan. Myös korjausvelka on kasvanut ja tulevat investointipaineet lisäävät velkamäärää lähivuosien aikana merkittävästi. Tässä tilanteessa tulevien investointien osalta on tehtävä tarkka suunnitelma, jotta lainan määrä ei enää näin suurissa määrin kasva.

Tulevaisuuden näkymät ovat todella heikot. Koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi talouden kehitys näyttää ainakin vuodelle 2020 ja 2021 suurelta ”möröltä”, jonka kokonaisvaikutuksia emme tässä vaiheessa pysty arvioimaan. Verotulojen lasku niin tulo- kuin yhteisöverotulojen osalta on em. syystä lähes varmaa. Talousarviossa arvioitujen tuloverojen pienentyminen aiheuttaa talouteen suuren riskin. Myös korkoriski mahdollisesti nousevista koroista on huomattava. Tiukka talouskuri on ehdottomuus tuleville vuosille.

Vaikka taloudelliset näkymät ovat erittäin heikot, esitän kaupungin johdolle ja toimihenkilöille kiitoksen kehitysmuutoksista ja laaja-alaisesta osallistamisesta mm. kuntastrategian laadittamiseen.

Tarkastuslautakunta on arvioinut vuoden 2019 Ylivieskan kaupungin toimintaa ja taloutta. Tarkastuslautakunnan arviointityön painopistealueina vuonna 2019 ovat tuottavuusohjelma, talouden tasapainottaminen, kuntastrategia ja henkilöstö sekä kuntalaisten osallistaminen. Toimikauden muihin toimintoihin on perehdytty erillisen arviointisuunnitelman mukaisesti. Kuntalain ja kaupungin oman tarkastussäännön velvoittamana olemme paneutuneet kaupunkimme palvelutuotannon tulosten tarkasteluun.

Arviointikertomuksessa olemme välttäneet edelleen toimintakertomuksessa esitettyjen tietojen ja huomioiden toistamista. Arviointikertomuksessa ei siis ole erikseen selostettu niiden tavoitteiden toteutumista, joista toimintakertomuksessa esitetyt tiedot ovat olleet tarkastuslautakunnan arvion mukaan riittäviä. Huomiot ja suositukset ovat arviointikertomuksessa korostetusti esillä. Nämä ovat tarkoitettu otettavaksi käsittelyyn sekä kaupunginhallituksessa että hallintokunnissa ja niiden johdosta annetut vastaukset tulee sisällyttää lausuntoon, joka annetaan valtuustolle.

Tarkastuslautakunnan työskentely on ollut tiivistä, keskustelevaa ja tutkivaa sekä hyvää arviointitapaa noudattavaa. Lisäksi yhteistyö tilintarkastajien kanssa on ollut tavoitteellista ja vaikuttavaa. Esitän lämpimät kiitokset kuluneesta vuodesta tarkastuslautakunnalle, tilintarkastajille, kaupungin henkilöstölle sekä jokaiselle kuullulle henkilölle.

Auli Mustikkamaa
tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

2. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA

2.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toiminnan tarkoitus

Tarkastuslautakunnan keskeisimpänä tehtävänä on valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi. Halutessaan tarkastuslautakunta voi tehdä lisäksi itsenäisiä tarkastuksia valitsemisissaan kohteissa.

Säännökset, jotka ohjaavat tarkastuslautakunnan tehtäviä ovat:

- Kuntalain mukaan valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisimmistä tavoitteista
- Kuntalain mukaan kaupunginhallitus antaa selvityksen valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta kunnassa ja kuntakonsernissa
- Kuntalain mukaan tarkastuslautakunta arvioi ovatko kaupunginvaltuuston talousarviossa asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, myös strategisten tavoitteiden osalta toteutuneet kunnassa ja kuntakonsernissa. Kuntalain mukaan tarkastuslautakunta voi ottaa kantaa myös toimintojen tarkoituksenmukaisuuteen ja tuloksellisuuteen.
- Edelleen kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan on myös arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyttä alijäämän kattamiseen.

- Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tulee huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.
- Uutena tehtävänä Kuntalain 84 §:ään on tullut valvoa sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Säännöstä on sovellettu 1.6.2017 alkaen.

Tarkastuslautakuntien rooli voi em. tehtävien lisäksi kuitenkin poiketa kunnittain. Osaamisen vahvistumisen kautta Ylivieskan tarkastuslautakunta on keskeisten tehtävien lisäksi toiminut suppean roolin asemesta laajemmassa roolissa ja esittää valtuustolle tarvittaessa myös kehittämisehdotuksia. Tarkastuslautakunnan tarkoituksena ei ole puuttua operatiiviseen johtamiseen, joka kuuluu kaupungin johdolle.

Tarkastuslautakunta laatii kuulemisten ja aineistojen perusteella vuosittain kaupunginvaltuustolle tilinpäätöksen yhteydessä luovutettavan arviointikertomuksen, jossa on korostetusti esillä huomiot, suositukset ja kehittämisehdotukset.

2.2. Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Voimassa olevan johtosäännön mukaan lautakunnassa on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä viisi muuta jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat valtuutettuja. Jokaisella rekisteröityneellä valtuustopuolueella on edustus tarkastuslautakunnassa.

Valtuusto on 12.6.2017 valinnut tarkastuslautakunnan valtuustokaudelle 2017 - 2021. Vuonna 2019 tarkastuslautakunnan kokoonpano on ollut seuraava:

JÄSEN	VARAJÄSEN
Auli Mustikkamaa, pj	Markku Orpana
Meri Vähäkangas, vpj	Helena Isosalo (11.6.2018), Kaisa Savela
Juhani Nevala	Pauli Korpi-Tassi (1.3.2020). Maija Huuha
Sami Lepistö	Laura Markkinen (21.5.2018) Maria Sorvisto
Ahti Törmälä	Jani Gallén (9.12.2019). Markku Jylkkä
Aimo Piirainen	Maija Pihlaja (12.2.2018), Eija-Liisa Pokki (7.10.2019) Heikki Autio
Ulla Lehtikangas	Ilkka Pudas

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

Tarkastuslautakunnan jäsenten esteellisyydet:

- **Ulla Lehtikangas;** liikuntalautakunnan jäsen
- **Juhani Nevala;** Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallituksen varajäsen, Ylivieskan Teollisuuskiinteistöt Oy:n hallituksen jäsen ja JEDUn valtuuston jäsen
- **Meri Vähäkangas;** kirjasto- ja kulttuurilautakunnan varapuheenjohtaja, suhteellisten vaalien lautakunnan puheenjohtaja, teknisten palveluiden lautakunnan- sekä sivistyslautakunnan varajäsen.
- **Aimo Piirainen;** kirjasto- ja kulttuurilautakunnan varajäsen

Ylivieskan kaupungin hallinnon ja talouden tarkastuksen suorittamisesta valtuuston vuosien 2018-2022 toimikautta vastaavalla ajalta on tehty sopimus TALVEA Julkishallinnon Palvelut Oy:n kanssa tarjouksen mukaisilla ehdoilla ja hinnoilla.

Päävastuullisena tarkastajana sekä tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut JHT, HT Susanna Piltonen 11.8.2019 saakka, jonka jälkeen päävastuullisena tarkastajana ja lautakunnan sihteerinä on toiminut JHT, KHT Marko Paasovaara, TALVEA Julkishallinnon Palvelut Oy.

Kuvassa Tarkastuslautakunnan kokoonpano 2019

2.3. Toimintamuodot

Ylivieskan kaupungin tarkastuslautakunta on kokoontunut tilikauden 2019 tavoitteiden arvioimiseen yhteensä 15 kertaa. Lautakunta kävi vierailulla Rahkolan ja Niemelän kouluilla. Lisäksi lautakunta tutustui YTEK:n tiloihin ja toimintaan sekä piti tarkastuslautakunnan kokouksen YTEK:n tiloissa 16.10.2019. Muita kaupungin toimintoja arvioitiin lautakunnan kokousten yhteydessä järjestetyissä kuulemistilaisuuksissa. Lautakunta on kokouksissaan kuullut eri hallintokuntien viranhaltijoiden ja lautakuntien katsauksia taloudesta, toiminnasta ja toiminnan kehittämistä. Tarkastuslautakunta kuuli ensimmäistä kertaa myös vanhus- ja vammaisneuvoston sekä nuorisovaltuuston puheenjohtajia. Konserniin kuuluvista yhtiöstä kuultiin tytäryhtiöistä YTEK:ä, Teollisuuskiinteistöjä, Vuokra-asunnot Oy:tä. Lisäksi kuultiin Peruspalvelukuntayhtymä Kalliota, Kuntien Heta-palvelut Oy:tä, JEDUa ja Centriaa sekä konsernivalvonnan osalta kaupunginjohtajaa. Tarkastuslautakunta perustaa vuoden 2019 arviointikertomuksensa edellä mainituissa kuulemistilaisuuksissa ja katselmuksissa tehtyihin havaintoihin, kaupungin toimintakertomukseen ja valtuuston, hallituksen sekä lautakuntien pöytäkirjoihin ja muuhun viranhaltijoiden ja työntekijöiden tarkastuslautakunnalle toimittamaan materiaaliin ja kuntalaisilta saatuun palautteeseen.

Tarkastuslautakunnan arviointityön painopistealueina vuonna 2019 olivat:

- Tuottavuusohjelma
- Talouden tasapainottaminen
- Kuntastrategia
- Henkilöstö
- Kuntalaisten osallistaminen

Arviointikertomuksessa painopistealueet on otettu tarkasteltaviksi ennen muiden toiminnallisten tavoitteiden arviointia. Tarkastuslautakunta ottaa arvioinnissaan kantaa myös toimintojen tarkoituksenmukaisuuteen.

2.4. Muu toiminta

Tarkastuslautakunta on osallistunut tarkastuslautakunnan jäsenille suunnattuihin koulutustilaisuuksiin. Erityisesti uusien tarkastuslautakunnan jäsenten perehtymiseen on kiinnitetty huomiota. Tarkastuslautakunta

suunnitteli uuden henkilöstökyselyn toteuttamista, mutta päällekkäisyyksien vuoksi sitä ei toteutettu.

Tarkastuslautakunnan tehtävien laajentumisessa olemme pyrkineet kehittämään omaa toimintaamme uusia vaatimuksia vastaaviksi. Koronavirustilanne on vaikuttanut myös tarkastuslautakunnan toimintaan ja vaikeuttanut selkeästi arviointikertomuksen laatimista. Sähköistä kokoustamista kokeiltiin ja osa on jatkanut osallistumista Teams:n kautta. Olosuhteet ja laitteiden toiminta ovat olleet haasteellisia, mutta olemme tästäkin poikkeustilanteesta huolimatta saaneet arviointikertomuksen laadittua.

3. EDELLISEN VUODEN ARVIINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHDYT TOIMENPITEET

Tarkastuslautakunnan edellisen vuoden arviointikertomus ja siihen kirjatut havainnot ja esitykset kaupunginvaltuusto merkitsi tiedoksi 10.6.2019 ja päätti saattaa ne kaupunginhallitukselle toimenpiteitä varten. Lautajohdokunnat käsittelivät huomioidut ja suositukset ja kaupunginhallitus antoi selvityksen valtuustolle tiedoksi 20.9.2019 ja käsiteltiin valtuuston kokouksessa 7.10.2019 §65. Havaintojen johdosta tehdyt toimenpiteet on merkitty tiedoksi myös tarkastuslautakunnan kokouksessa 16.10.2019.

Arvioinnin pääkysymyksenä oli, mitä vaikutuksia tarkastuslautakunnan vuoden 2018 arviointikertomuksessa esittämällä ohjeilla ja suosituksilla on ollut. Vaikutuksia arvioitiin selvittämällä, mihin suositusten mukaisiin toimenpiteisiin toimialoilla on ryhdytty vuonna 2019. Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota siihen, että tarkastuslautakunnan tehtävänä, kuten myös arvioinnissa tehtyjen huomioiden ja suositusten, on toimia koko kaupungin, mutta erityisesti hallinnon ja johdon tukena.

Tarkastuslautakunnan 2018 arviointikertomuksen suositusten mukaisiin toimenpiteisiin oli joillakin toimialoilla ryhdytty joko osittain tai kokonaan. Toimenpiteiden vaikutuksia on vaikeampi osoittaa, varsinkin lyhyellä aikavälillä. Myönteisiä vaikutuksia oli arviointiajankohtana havaittavissa lähes kaikista

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

suosituksista. Selvityksistä ilmeni, että lähes kaikilla toimialoilla oli kiinnitetty erityistä huomiota mm. työhyvinvointiin, jonka osalta tarkastuslautakunta esitti huolensa arviointikertomuksessa. Lisäksi huomiota kiinnitti se, että riskienhallinnasta pyydettiin säännöllistä koulutusta, koska sen sisältö ei ole tiedossa tai avautunut kaikille. Osaa selvityksistä ei kuitenkaan riittävästi avattu siten, että arviointia toimenpiteiden vaikutuksista olisi kaikilta osin pystytty tekemään.

Kaupunginhallituksen antaman selvityksen perusteella toimenpiteisiin oli ryhdytty lähes kaikkien havaintojen osalta, erityisesti mm. henkilöstön hyvinvointiin liittyen.

- Kaupunki järjesti työntekijöilleen työhyvinvointikyselyn loppuvuodesta 2019, jonka tuloksia ei vielä selvityksen antohetkellä ollut käytettävissä.
- Uuden strategian mukaisten tavoitteiden ja mittareiden käyttöönotto tapahtuu vuoden 2020 talousarvion- ja toimintasuunnitelman laatimisen yhteydessä.
- Tarkastuslautakunta esitti arviointikertomuksessaan, että arviointityön onnistumiseksi saatavan tiedon pitää olla luotettavaa ja sitä tulisi pystyä vertailemaan alueen, maakunnan ja koko maan kattaviin tietoihin. Kaupunki on ottanut käyttöön ns. maisemamallin, jolla pystytään vertailemaan toimintavolyymeja ja euroja mukana olevien kuntien kesken.
- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osalta uuden ohjeen valmistelu on käynnistetty.
- Tarkastuslautakunta esitti omistaja-ohjauksen ja koulutusmahdollisuuksien vahvistamista osaavan työvoiman saamiseksi alueen yrityksille sekä tätä kautta imagon nostamista. Koulutusorganisaatioiden yhteistyö on annetun selvityksen mukaan tiivistä ja kaupunki on mukana hankkeissa, joilla em. tavoitteita voidaan saavuttaa.
- Tarkastuslautakunta totesi v.2018, että talouden tasapaino vaatii suunnitelmal-

lista ja tiukkaa taloudellisten ja toiminnallisten hallintaa. Selvityksen perusteella erillisen tuottavuusohjelman laatiminen aloitettiin 2019 ja se hyväksyttiin valtuustossa 7.10.2019.

Sivistyspalveluiden lautakunta antoi kattavan selvityksen kokonaistilanteesta. Selvityksestä ilmenee, että kaupungin yleinen kireä taloustilanne sekä positiivinen oppilasmäärän kasvu sekä muut sivistystoimen erityispiirteet aiheuttavat sen, että resurssit taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi eivät ole riittäviä.

Liikuntalautakunnan selvityksen perusteella henkilöstön jaksamista ja työhyvinvointia tukemaan oli tehty jo toimenpiteitä. Sijaisjärjestelyt tuottavat edelleen haasteita, koska osaavia sijaisia on vaikea rekrytoida ja se kuormittaa muuta henkilökuntaa.

Pelastuslaitos oli toteuttanut henkilöstökyselyn, jonka osalta eräitä toimenpiteitä oli jo tehty. Tarkempaa selvitystä toimenpiteistä ei ole ollut käytettävissämme.

YTEK:n osalta tarkastuslautakunta totesi, että lopettavien yritysten määrä oli huomattava tavoitteisiin nähden. Selvitysten perusteella tämä on tavallista Suomessa ja syynä ovat mm. omistaja- ja sukupolvenvaihdokseen liittyvät muutokset, jotka eivät aina toteudu. Viranomaisen poistaa ajoittain ns. pitkään lepotilassa olleet yritykset rekisteristä. Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota hankekehitykseen ja tähän liittyen YTEK:n hallitus oli käynyt keskusteluja asiasta. Selvitystyö on alkanut, mutta resurssien puute on erityinen haaste toteuttamiselle. Sievin ja Oulaisten kanssa on suunnitteilla hankeyhdistys, joka koordinoisi ja hallinnoisi erilaisten hankkeiden hakua.

Tarkastuslautakunta esittää kiitokset vastineita antaneille tahoille ja siitä, että toimenpiteisiin oli ryhdytty varsin kattavasti. Lautakunta toivoo edelleen, että kaikki hallintokunnat avaavat vastineissaan tarkemmallalla tasolla esitettyjä huomioita ja suosituksia, jotta lautakunta voi jatkossa arvioida havain-

tojen vaikuttavuutta. Esimerkiksi ennakoivaikutusten arviointi on tärkeä menetelmä ja työkalu päätöksenteon tukena, jonka pohjalta tarkastuslautakunta voi arvioida sitä, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset

ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Tämä on osa kunnan tilinpäätöksen tarkastusta, ja se perustuu kuntalain 71 §:ään.

Tarkastuslautakunta esittää kiitokset vastineita antaneille tahoille sekä kiitokset myös siitä, että toimenpiteisiin oli ryhdytty varsin kattavasti.

4. STRATEGISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Kuntalain 37§ mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon:

- 1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen;
- 2) palvelujen järjestäminen ja tuottaminen;
- 3) kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet;
- 4) omistajapolitiikka;
- 5) henkilöstöpolitiikka;
- 6) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet;
- 7) elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.

Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta.

Kuntastrategian ottamisesta huomioon kunnan talousarvion ja -suunnitelman laatimisessa säädetään 110 §:ssä. Kuntastrategia tarkistetaan vähintään kerran valtuuston toimikaudessa. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 25.2.2019 (§ 11) uuden strategian vuosille 2019-2030. Vuoden 2019 strategista suorituskyyä on kuitenkin vielä arvioitu vanhan strategi-

an pohjalta, jonka mittarit ovat epäselviä ja mitattavuus vaikeaa. Strategisista tavoitteista vain 30% toteutui. Nämä tavoitteet koskivat lähinnä elinvoimainvestointien toteutumista sekä kasvun hallittua ohjaamista. Kaupungin markkinointi ja edunvalvonta, henkilöstömitoitukset sekä erityisesti taloudelliset tavoitteet jäivät tavoitteista. Kaupunginhallinto on kuitenkin tarkastuslautakunnan mielestä tehostanut vuonna 2019 kuntamarkkinointia ja edunvalvontaa, vaikka strategisen suorituskyvyn mittareilla mitattuna ne eivät ole toteutuneet tavoiteasetannan mukaisesti.

Strategian mukaisten tavoitteiden toteutuminen on avattu tilinpäätöksessä 2019 riittävästi, joten tarkastuslautakunta ei näe niiden arvioinnin kertaamista tässä tilanteessa tarkoituksenmukaisena.

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

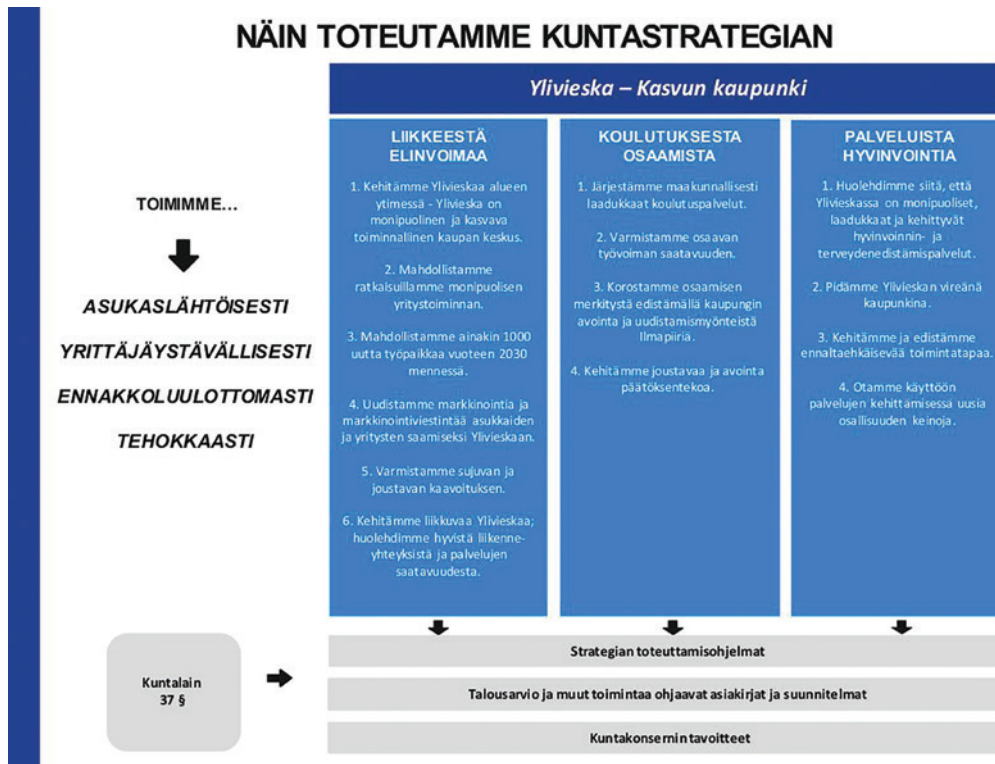
Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

4.1. Uusi Ylivieska- kasvun kaupunki strategia

Kuntastrategian ottamisesta huomioon kunnan talousarvion ja -suunnitelman laatimisessa säädetään 110 §:ssä. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan.

Kaupungin uuden Ylivieska- kasvun kaupunki strategian jalkauttaminen eri hallintokuntiin ei ole onnistunut täysin viime vuoden aikana. Tästä johtuen esimerkiksi joulukuussa 2019 hyväksytty talousarvio vuodelle 2020 ja taloussuunnitelma vuosille 2021-2023 ei vastaa rakenteellisesti tai sisällöllisesti uuden strategian tavoitteita tai sille jo asetettujen mittareiden käyttöönottoa.

Talousarviosta ja – suunnitelmasta puuttuvat uuden strategian mukaiset tavoitteet ja mittarit, jonka vuoksi talousarvion toteutumisesta on vaikea arvioida uuden kuntastrategian pohjalta.

Valtuuston päätöksellä strategiaa tulee seurata ja päivittää vuosittain valtuustoseminareissa. Strategisista painotuksista on voitava keskustella strategiakauden aikana ja tarvittaessa niitä voidaan perustellusti muuttaa, esim. toimintaympäristön muuttuessa. Kaupunkistrategiasta tulisi muodostua johtamisen ja toiminnanohjauksen työkalu. Kaupunginhallitus vastaa kaupunkistrategian toteutumisesta.

Tarkastuslautakunta näkee, että kaupunginhallituksen tulisi jatkossa edelleen terävöittää strategian toimeenpanoa ja toteutumista. Strategian tunnettuutta ja toimeenpanoa tulisi myös edelleen vahvistaa, jotta se ohjaisi aidosti kaupungin toimintaa.

5. TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

5.1. Tilikauden 2019 toteutuminen

Tilikauden toimintatuotot yhteensä 53,3 miljoonaa euroa ja toimintakulut 147,3 miljoonaa euroa. Poistot olivat yhteensä 5,8 miljoonaa euroa. Tilikauden alijäämä on 5,4 miljoonaa euroa. Merkittävimmät syyt olivat valtakunnalliset muutokset verotulokertymään sekä sosiaali- ja terveystalouden sekä sivistyspalveluiden kohonneet kustannukset.

5.2. Tuottavuusohjelma ja talouden tasapainottaminen

Kaupungin tilinpäätös on voimakkaasti tappiollinen ja jo omankin taloussuunnitelman mukaan tappiollisuutta on odotettavissa myös seuraavina vuosina. Vuoden 2018 tilinpäätös oli yli 7 miljoonaa euroa alijäämäinen, jonka vuoksi Ylivieskan valtuusto hyväksyi uuden tuottavuusohjelman talouden tasapainottamiseksi. Vuoden 2019 tilinpäätöksen alijäämä lisääntyi 5,4 miljoonaa euroa, joiden kustannusvaikutus on arvioitu vuosille 2019 – 2023 olevan 1,0 – 1,4 miljoonaa euroa vuosittain. Tuottavuusohjelman kokonaisvaikutus vuosille vuosille 2019 – 2023 on yhteensä 5,3 milj. euroa. Tuottavuusohjelman mukaiset säästötoimenpiteet ovat kuitenkin tarkastuslautakunnan arvion mukaan riittämättömät alijäämän kattamiseksi, vaikka veroprosenttia korotettaisiin. Saatujen tietojen perusteella tuottavuusohjelman laatiminen eri hallintokunnissa koetaan erittäin haastavaksi.

Talousarvio vuodelle 2020 on laadittu 3,7 t€ ylijäämäiseksi. Talousarvio perustuu kuitenkin verotulojen yhteensä noin 3,3 M€:n kasvuun verrattuna vuoden 2019 lopulliseen

toteumaan. COVID -19 epidemia todennäköisesti tulee vaikuttamaan verotulokertymiin alentavasti. Myös suunnitteluvuosien 2021 -2023 taloussuunnitelmat pohjautuvat voimakkaasti kasvavaan verotulokertymään.

Kuntalain 110§:n mukaisesti taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Toimintakertomuksessa on selvitys tasapainottamistoimenpiteistä. Tilinpäätöksen mukaan kaupungin taseessa on edellisten tilikausien alijäämää 6,1 miljoonaa euroa, ja tilikauden alijäämä on 5,4 miljoonaa. Taseessa alijäämä on siten 10,9 miljoonaa euroa. Vuoden 2019 lopussa hyväksyttiin tuottavuusohjelma, jonka tasapainottavaksi vaikutukseksi on arvioitu vuositasolla noin miljoona euroa.

Toimintakertomuksessa on selvitys tasapainottamistoimenpiteiden vaikutuksista.

Tarkastuslautakunnan mielestä hallituksen tulisi ryhtyä riittäviin toimenpiteisiin, joilla saadaan kaupungin talous tasapainoon lain edellyttämällä tavalla. Nykyinen suunnitelma ei anna kuntalainmukaista riittävän selvää ja uskottavaa kuvaa tappiontasaamismahdollisuuksista edes kaikkien positiivisemmalla vaihtoehtomallilla. Tilannetta ei helpota se, että lähes kaikki Suomen kunnat ovat ajautuneet samaan osittain jo katastrofaaliseen tilanteeseen. Tämä merkitsee, että ulkopuolinen mahdollinenkin tuki tulee olemaan rajallista.

Tarkastuslautakunnan mielestä hallituksen tulisi ryhtyä riittäviin toimenpiteisiin, joilla saadaan kaupungin talous tasapainoon lain edellyttämällä tavalla. Nykyinen suunnitelma ei anna kuntalainmukaista riittävän selvää ja uskottavaa kuvaa tappiontasaamismahdollisuuksista edes kaikkien positiivisemmalla vaihtoehtomallilla.

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

6. HANKINNAT JA INVESTOINNIT

Toimintavuoden investoinneista suurimpia olivat Kaisaniemen koulun (5 053 806 euroa), Taanilan koulun (6 014 941 euroa), Simonpuiston päiväkodin (707 253 euroa), terveyskeskuksen (700 506 euroa) investoinnit. Liikennejärjestelyihin on käytetty keskustan alueella 1 131 801 euroa, Ratapihan osalta 1 184 563 euroa ja VT27 648 430 euroa. Pelastuslaitoksen irtaimistohankintoihin käytettiin 473 397 euroa (edellisenä vuonna 570 436 euroa).

Kokonaisinvestointien toteutuma tilikaudella oli 20 156 268 euroa. Talousarvioon varattu määräraha ylittyi 809 657 euroa.

Toiminnan ja investointien rahavirrankertymä viideltä vuodelta oli -50 636 113 euroa. Edellisenä vuonna vastaava tunnusluku oli -33 196 460 euroa. Tunnusluvun tulee olla pitkällä aikavälillä positiivinen, muussa tapauksessa kaupunki velkaantuu voimakkaasti.

7. HENKILÖSTÖ

7.1. Henkilöstökysely

Tarkastuslautakunta teki laajan henkilöstökyselyn vuonna 2017 ja suunnitteli jo tuolloin, että kysely uusitaan vuonna 2020. Tarkastuslautakunta kuitenkin päätti syksyllä 2019, että henkilöstökyselyä ei tällä kertaa tehdä, koska keskushallinnossa oli päätetty tehdä oma henkilöstökysely. Kyselyn tuloksia ei vielä saatu vuoden 2019 loppuun mennessä.

Tarkastuslautakunta oli huolissaan, että kaupungin suunnittelema henkilöstökysely ei ole riittävän kattava, eikä sisällä aiemmin tehdyssä henkilöstökyselyssä saatujen tulosten perusteella olennaisia kysymyksiä ja vertailuja. Vertailutietojen hyödyntämistä siinä laajuudessa, kuin oli tarkoitus, ei siten pystytäkään tekemään. Tarkastuslautakunnan tavoitteena oli saada vertailtavaa tietoa siitä, miten kaupungin henkilöstö kokee kaupunkistrategian ja miten se ohjaa henkilöstön suorituksia. Lisäksi olisi tarvittu tietoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan nykytilasta osana kaupungin johtamista ja siitä miten nämä näyttäytyvät koko henkilöstölle.

7.2. Henkilöstökehitys ja -menot

Vakinaisen henkilöstön määrä nousi vuonna 2019 yhteensä 28 henkilöllä. Suurin henkilöstön määrän lisäys näkyy erityisesti sivistyspalveluissa, joiden henkilöstömenot nousivat yli 742 000 euroa. Huomattava nousu henkilöstömäärässä oli yleissivistävän koulutuksen osalta yht. 17 henkilöä, joista 15 vakinaista ja 2 osa-aikaista. Myös varhaiskasvatustalveluissa vakinaisen henkilöstön määrä nousi huomattavasti, vakinaisten kokoaikaisten määrä nousi 10 työntekijällä ja osa-aikaisten 3 työntekijällä. Kaupungin henkilöstökulujen nousu koko vuodelta oli 4,04 %:a ja henkilöstökulujen kokonaiskustannus nousi lähes 2 miljoonaa euroa. Vaikka henkilöstökulut alittivat vuodelle 2019 asetetun talousarvion, on tarkastuslautakunta huolissaan henkilöstökulujen kokonaismenojen suuresta kasvusta.

VUOSI	HENKILÖSTÖMÄÄRÄ	HENKILÖSTÖKULUT	MENOJEN KASVU %
2015	1141	40 163 835,57	13,45 %
2016	1282	45 492 225,23	13,26 %
2017	1313	45 962 116,13	1,03 %
2018	1370	48 633 222,71	5,54 %
2019	1357	50 469 380,94	4,04 %

Taulukko: Henkilöstökulujen vertailu 2015-2019.

Tarkastuslautakunta on huolissaan henkilöstökulujen kokonaismenojen suuresta kasvusta.

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

7.2.1. Sairauspoissaolot

Sairauspoissaolot lisääntyivät kaikilla muilla hallintokunnilla paitsi teknisissä palveluissa. Sairauspoissaolojen kalenteripäivät lisääntyivät vuodesta 2018 yhteensä 2,8 kalenteripäivällä per työntekijä. Vuonna 2019 sairauspoissaolopäivien määrä oli 16,6 kalenteripäivää / työntekijä, kun se vuonna 2018 oli 13,8 kalenteripäivää.

Työterveyshuollon bruttomenot kasvoivat myös huomattavasti ollen vuonna 2019 yht. 154 000 euroa suuremmat kuin vuonna 2018. Bruttomenot olivat 2019 yht. 660 499 euroa ja vuonna 2018 yht. 506 413 euroa. Käyntikerrat olivat lisääntyneet kaikkien eri tuoteryhmien / vastaanottojen ja tutkimusten osalta.

Tarkastuslautakunnan saamien selvitysten perusteella ns. varhaisen puuttumisen malli toimii Ylivieskassa joissakin hallintokunnissa mallikkaasti, mutta ei ilmeisesti sillä tasolla ja laajasti kuin on tarkoitettu. Työterveyshuollosta ei ole saatavissa työterveysdataa esimerkiksi diagnooseista. Eri hallintokuntien ja

esimiesten on vaikea seurata ja puuttua sairauspoissaoloihin, jos ajantasaista terveysdataa ei ole saatavissa.

Selvitysten perusteella Ylivieska on tilastovertailussa verrokkikuntiin nähden alhaisella tasolla, jos verrataan sairauspoissaolojen kustannuksia palkkakustannuksiin. Sen sijaan Ylivieska on paljon verrokkikuntien yläpuolella työterveyshuollon kustannuksissa. Tämä on kaikin puolin yllättävää, koska yleisesti voi olettaa, että kuntayhtymäpohjainen tuotanto olisi merkittävästi halvempaa kuin yksityinen tuotanto. Saatujen tietojen perusteella vuoden 2015 jälkeen kuntien työterveyshuollon kulut ovat yleisesti laskeneet, jos kulut suhteutetaan kunnan palkkasummaan. Ylivieskassa kulut ovat menneet päinvastaiseen suuntaan ja nousseet samalla käyrällä kuin ne ovat muilla kunnilla laskeneet. Nettokulut olivat viime vuodelta noin 302 000 euroa. Jos Ylivieska olisi samalla tasolla kuin muut kunnat, nettokulut olisivat olleet vain 180 000 euroa. Vuodelle 2020 Kallio ppky on nostanut työterveyshuollon maksuja 5 % eli maksukäyrä on jälleen kohoamassa muihin nähden.

Tarkastuslautakunta esittää huolensa sairauspoissaolojen suureen nousuun, mutta erityisesti työterveyshuollon toimivuuteen mm. varhaisen tuen / puuttumisen malliin ja kustannuksiin liittyen. Olisiko työterveyshuollon sopimuksen kohdalla tarkistamisen tarvetta tai omistajaohjauksen terävöittämisellä vaikutusta?

8. KUNTALAISTEN OSALLISTAMINEN

Kuntalain 28§:n mukaan kuntalaisilla on oikeus tehdä kunnalle aloitteita sen toimintaa koskevissa asioissa. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettujen toimenpiteet. Valtuustolle on saatettava tiedoksi vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettujen toimenpiteet.

Uudessa kuntalaissa aloiteoikeutta on laajennettu kuntalaisten lisäksi myös palvelujen käyttäjille sekä kunnassa toimiville säätiöille ja yhteisöille. Lisäksi kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää mm.

1. Järjestämällä kuulemis- ja keskustelutilaisuuksia.
2. Selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa.
3. Valitsemalla palvelunkäyttäjien edustajia kunnan toimielimiin.
4. Järjestämällä mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun.
5. Suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä niiden käyttäjien kanssa.
6. Tukemalla asukkaiden järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteisuutta asioiden suunnittelussa ja valmistelussa.

Ylivieskan kaupungin hallintosäännön 79§:n mukaan kaupunginhallituksen on vuosittain maaliskuun loppuun mennessä esitettävä valtuustolle luettelo sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyistä kaupungin toimintaa koskevista aloitteista ja niiden johdosta suo-

ritetuista toimenpiteistä. Valtuusto voi samalla todeta, mitkä aloitteista on käsitelty loppuun. Kaupunginhallituksen ja lautakunnan tehtäväalueella tehdyistä aloitteista on vastaavasti esitettävä tiedot kaupunginhallitukselle ja asianomaiselle lautakunnalle maaliskuun loppuun mennessä. Jos aloite vaatii erityistä valmistelua, sen viranomaisen, jonka käsiteltäväksi aloite kuuluu, on ilmoitettava aloitteen tekijälle kahden viikon kuluessa aloitteen tekemisestä sen arvioitu käsittelyaika ja keneltä saa lisätietoja aloitteen käsitte-lystä.

Tarkastuslautakunnan pyytämien tietojen perusteella vuoden 2019 aikana on tehty neljä kuntalaisaloitetta, joiden käsittelystä ei tarkastuslautakunta saanut tietoa. Lisäksi valtuustoaloitteita on tehty 15 kappaletta. Aloitteista on loppuun käsitelty 12. Käsittely oli vielä kesken kolmessa aloitteessa vuoden 2019 lopussa.

Ylivieskan kaupungissa kuntalaisten kuulemistilaisuuksia on järjestetty saadun tiedon perusteella maankäyttöyksikössä yhteensä kaksi (2) kpl ja ympäristöpalveluista kaksi (2) kpl vuoden 2019 aikana. Hallintopalveluiden toimesta on järjestetty yhdistyksille suunnattuja iltoja kaksi (2) kpl, asukkaiden kuulemisia erilaisten tilaisuuksien yhteydessä kolme (3) kpl. Vanhusneuvosto on järjestänyt tilaisuuksia kolme (3) kpl ja liikuntapalvelut kaksi (2) kpl.

Selvitysten perusteella valtuutettujen aloitteet on käsitelty kuntalain ja valtuuston työjärjestyksen mukaan. Kuntalaisaloitteista ei ole saatu tietoa. Yksi kuntalaisaloite on kuitenkin käsitelty valtuustossa.

Tarkastuslautakunta esittää valtuustolle, että kaupungille laaditaan yhtenäinen osallisuusmalli, jossa huomioidaan myös uudessa kuntalaissa olevat kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Tarkastuslautakunta ehdottaa, että valtuustolle tuotaisiin tiedoksi kaikki valtuutettujen tekemät aloitteet sekä kuntalaisaloitteet ja niiden johdosta tehdyt toimenpiteet vuosittain maaliskuun loppuun mennessä.

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

Tarkastuslautakunta kuuli arviointivuonna 2019 ensimmäistä kertaa Ylivieskan vammaisneuvoston, vanhusneuvoston ja nuorisovaltuuston edustajia.

8.1. Vammaisneuvosto

Vammaisneuvosto on vammaispalvelulain (3.4.1987/380) 13 §:n tarkoittama Ylivieskan kaupungin ja sen alueella asuvien vammaisten ja pitkäaikaissairaiden, heidän järjestöjensä ja omaistensa yhteistyöelin.

Vammaisneuvoston tehtävänä on vaikuttaa kunnalliseen suunnitteluun, päätöksentekoon ja seurantaan kaikilla hallinnonaloilla. Se voi tehdä aloitteita sekä antaa lausuntoja ja kannanottoja. Tavoitteena on vammaisten ihmisten hyvinvoinnin edistäminen ja heidän oikeuksiensa toteutuminen sekä vammaisnäkökulman huomiointi päätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä. Esteettömyydellä ja saavutettavuudella tuetaan vammaisten ihmisten mahdollisimman suurta omatoimi-

suutta ja osallisuutta yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vammaisneuvosto on toiminut aktiivisesti vuonna 2019. Vammaisneuvoston kokouksia on ollut joka toinen kuukausi ja kehittämissä toimenpide-ehdotuksia on tehty. Vuoden suurin tapahtuma oli Iltatoritapahtuma elokuussa. Vammaisneuvoston jäsenet osallistuivat Apuväline 2019 -messuille Tampereella.

Vammaisneuvoston toiminta on ollut monipuolista ja suunnitelmista on uutta toimintaa mm. yhteisen konsertin järjestäminen vanhusneuvoston kanssa ja asiantuntijaluento vammaisten oikeuksista (vammaisoikeuksien ajokortti). Haasteena on viestin ja ehdotusten kulku kaupungin hallintoon. Tarkastuslautakunnan tietoon on tullut, että yhteistyö toimii parhaiten teknisen toimen kanssa. Laajempi esteettömyyskartoitus on saatujen selvitysten perusteella tehty vuosia sitten ja sille oli-

si ilmeisimmin päivittämisen tarvetta. Vammaisneuvostossa on jäsenten lisäksi edustus myös kaupunginhallituksesta, PPKY Kalliosta ja liikuntapalveluista.

Tarkastuslautakunta pyytää valtuustoa kiinnittämään huomiota siihen, että hyvin toimiva yhteistyö kaupungin ja vammaisneuvoston välillä hyödyttää molempia osapuolia.

Vammaisneuvosto tuo aktiivisesti esiin havaitsemiaan epäkohtia ja kaupungin toimielimet taas voivat/osaavat hyödyntää neuvoston asiantuntemusta. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä että, tieto ja yhteistyö kulkevat saumattomasti molempiin suuntiin.

YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen periaatteet luovat pohjan myös kunnalliselle vammaispoliittiselle ohjelmalle. Vammaispoliittinen ohjelma toimii kunnassa vammaispoliittisena suunnannäyttäjänä. Se myös sitouttaa eri osapuolia vammaisten ihmisten aseman parantamiseen kunnissa. Tarkastuslautakunnan mielestä sen laatimista olisi hyvä harkita.

8.2. Vanhusneuvosto

Kuntalain 27 §:n mukaan ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Vanhusneuvosto voi olla useamman kunnan yhteinen. Ylivieskassa on asetettu Kuntalain mukainen vanhusneuvosto.

Vanhusneuvoston tehtäväkenttä ulottuu kaikkiin niihin tehtäviin, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön elinolosuhteiden ja palvelujen kannalta. Vanhusneuvosto tekee esityksiä ja aloitteita sekä antaa lausunto- ja kunnan viranomaisille ikäihmisiä koskevissa kysymyksissä. Se osallistuu ikääntyneen väestön sosiaali- ja terveystalouteen liittyvän suunnitelman laadintaan sekä tiedottaa kuntalaisia vanhusneuvoston toiminnasta sekä ikääntyneitä koskevista asioista.

Toiminnan tavoitteena on vaikuttaa ikääntyneen väestön hyvinvointiin, terveyden edis-

tämiseen, osallisuuteen, elinympäristöön, asumiseen, liikkumiseen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen taikka ikääntyneen väestön tarvitsemien palvelujen saatavuuteen.

Vuonna 2019 vanhusneuvosto antoi lausunnon Ylivieskan kaupungin strategialuonnokseen ja pyrki viemään eteenpäin Senioritalo asiaa. Tilaisuuksia ja tapahtumia on ollut useita yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Muiden kuntien vanhusneuvoston edustajat ovat vierailleet Ylivieskassa ja neuvostolla onkin tarkoitus käydä vastavierailulla.

Vanhusneuvoston toiminta on ollut aktiivista. Palvelujen riittävyyden ja laadun arviointi on kytketty osaksi Kallion alueen ikääntyneiden hyvinvointikertomusta ja siihen liittyvää raportointia. Vanhusneuvostossa on edustus kaupunginhallituksesta, PPKY Kalliosta, seurakunnasta, Yhteisestä Ovesta ry:stä sekä kaupungin eri toimialoilta.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että vanhusneuvosto (vanhuspalvelulain 11 §:n mukaan) otetaan edelleen mahdollisimman kattavasti mukaan ikääntyneen väestön hyvinvointia koskevan suunnitelman valmisteluun sekä palvelujen riittävyyden ja laadun arviointiin, myös kaupungin hyvinvointikertomusta laadittaessa.

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

8.3. Nuorisovaltuusto

Kuntalaissa (§ 26, säädetty 2015) määrätään, että nuorten kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi on asetettava nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Ylivieskassa toiminta on alkanut 2012.

Nuorisovaltuuston vaikuttajarooli ulottuu kunnan kaikille toimialoille. Nuorisovaltuuston tehtävänä on laatia mm. aloitteita ja kannanottoja, joiden se arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä ja viedä päätöksentekijöille tietoon, järjestää tapahtumia, toimia edustustehtävissä, tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa sekä kehittää toimintaa ja verkostoitua. Nuorisovaltuusto voi myös seurata ja kehittää lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia kunnassa.

Nuorisovaltuusto on vuonna 2019 tehnyt erilaisia aloitteita ja kannanottoja.

- Kannanotto Ylivieskan kaupungin strategialuonnokseen
- Aloite kaupunginvaltuustolle lasten parlamentista
- Osallistuminen Ylivieskan kouluhankkeiden nimiraatiin
- Osallistuminen nuorisopalveluiden TIN-KE-hankeeseen
- Eduskuntavaalipaneeli lukiolaisille

yhdessä lukion opiskelijakunnan hallituksen sekä teatteriakatemian kanssa

- Leffailta nuorille Sputnikissa
- Yhdessä #ilmanikäräjä Mieli virkeäksi yhdessä ulkoillen -ulkoilutapahtuma yhteistyössä Tuokiotuvan kanssa.

Saatujen selvitysten perusteella kiinnostus nuorisovaltuustoon on ollut heikohkoa, jonka vuoksi vaaleja ei ole tarvinnut järjestää. Nuorisovaltuuston toiminta on kuitenkin ollut aktiivista niin aloitteiden ja kannanottojen kuin tapahtumien järjestämisten osalta. Toimintaa kuvaa kyky ja halu tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa, jonka avulla nuva verkostoituu laajalle. Nuorisovaltuustolla on edustaja kaupunginvaltuustossa puhe- ja läsnäolo-oikeudella. Puhe- ja läsnäolo-oikeudella on edustaja (sekä varaedustaja) myös sivistyslautakunnassa, liikuntalautakunnassa, kirjasto- ja kulttuurilautakunnassa sekä teknisten palveluiden lautakunnassa.

Osallistumismahdollisuus on koettu tarpeelliseksi ja se parantaa tiedonkulkua ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia. Nuorisovaltuustoon on nimetty myös kaupunginvaltuuston edustaja (kummivaltuutettu).

Tarkastuslautakunnan mielestä Ylivieskan nuorisovaltuuston toiminta on ollut aktiivista ja tavoitteellista. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että toimintaa on kiitettävästi yhteistyössä eri tahojen kanssa.

Tarkastuslautakunta esittää valtuustolle, että vammais- ja vanhusneuvostojen sekä nuorisovaltuustojen pöytäkirjat sekä toimintakertomukset tulisi laittaa julkisesti nähtäville.

Tarkastuslautakunta pyytää kaupunginhallitusta kiinnittämään huomiota toiminnan raportointiin esim. toimintakertomuksen muodossa.

9. TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Tarkastuslautakunta on arvioinut valtuuston eri toiminnoille asettamia tavoitteita ja niiden toteutumista. Kaupunginvaltuuston vuodelle 2019 asettamat tavoitteet toteutuivat pääosin. Tavoitteiden toteuttamisen seurantaan jatketaan perustellusti vielä tulevinakin vuosina.

Arviointityön onnistumiseksi lautakunta pitää tärkeänä, että arvioitava tieto on luotettavaa ja sitä voidaan vertailla alueen, maakunnan ja koko maata kattaviin tietoihin.

9.2. Sivistystoimi ja sen alaiset toiminnot

9.2.1. Yleissivistävät koulutuspalvelut

Yleissivistävät koulutuspalvelut pitävät sisällään esiopetuksen, perus- ja lukio-opetuksen sekä koululaisten iltapäivätoiminnan järjestämisen. Lukio-opetus on tässä arviointikertomuksessa otettu omaksi alaotsikokseen. Yleissivistävissä koulutuspalveluissa toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääosin hyvin. Taloudelliset tavoitteet eivät toteutuneet, vaikka talousarvio laadittiin vuodelle 2019 tarkennetuin kriteerein.

Toimintakertomuksessa on esitetty, että oppilaita aloitti alakouluilla 53 oppilasta enemmän kuin lopetti ja yläkouluilla kasvoi oppilasmäärä 13 oppilaalla. Taulukon vertailujen perusteella oppilasmäärä on 20.9.2019 ollut kuitenkin peruskoululaisissa 43 oppilasta enemmän kuin vuonna 2018 ja lukiossa 4 oppilasta vähemmän kuin edellisellä vuonna. Opetusryhmien koot ovat keskimäärin pienentyneet yhdellä oppilaalla, vaikka aiem-

pien arviointien ja kuulemisten yhteydessä ilmeni, että tavoitteena ovat isommat ryhmäkoot tehokkuuden ja taloudellisuuden parantamiseksi.

Oppilasmäärän (peruskoulu+esikoululaiset ja lukio) kokonaismäärä on lisääntynyt taulukon mukaan vuodesta 2018 yhteensä siis 43 oppilaalla. Ryhmäkokojen perusteella uusia ryhmiä olisi tämän perusteella tullut 2 – 3 kpl. Huolta aiheuttaa se, että suhteessa oppilasmäärän kasvuun on opettajien virkojen määrä lisääntynyt 11 henkilöllä.

Kokonaiskustannukset yleissivistävissä koulutuspalveluissa nousivat muutetun talousarvionkin jälkeen oletettua enemmän. Talousarviomuutoksessa yleissivistäville koulutuspalveluille myönnettiin 171 000 euroa lisää. Tilinpäätös 2019 osoittaa, että siitä huolimatta yleissivistävien koulutuspalvelujen muutettu talousarvio ylittyi 415 908 eurola. Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna kokonaiskustannukset siis kasvoivat vuonna 2019 yhteensä 586 000 euroa.

Syinä kustannusten nousuun on esitetty mm. oppilasmäärästä johtuen oppilashuoltoon liittyvien kustannusten nousu, siirtotiloista johtuvat kustannukset sekä kuljetuskustannukset.

Tarkastuslautakunta on useina peräkkäisinä vuosina pyytänyt valtuustoa kiinnittämään huomiota tarpeenmukaiseen ja riittävään budjetointiin yleissivistävien koulutuspalveluiden osalta. Nykyinen taloustilanne huomioon ottaen kustannusten nousua on pystyttävä hillitsemään ja toimintaa tehostamaan.

Tarkastuslautakunta pyytää siis edelleen valtuustoa kiinnittämään erityistä huomiota budjetoinnin realistisuuteen ja palveluiden tehostamiseen yleissivistävässä koulutuksessa.

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

9.2.1.1. Ylivieskan lukio

Ylivieskan lukio on toiminut tiimilukiona 2018 lähtien, tiimejä kaikkiaan n. 20 kpl. Toimii ainoana tiimilukiona Suomessa. Lukio on saanut opetushallitukselta 20 000 euroa hankerahoitusta ja tarkoitus hakea jatkorahoitusta – jatkorahoitustarve olisi n. 100 000 euroa. Organisaation taustalla mm. Reijjärven kansanopiston malli, mutta jota on edelleen kehitetty.

Lukio-opetuksen tavoitteena oli sijoittua valtakunnan keskitasolle yo-tuloksissa. Tavoite ei näiltä osin toteutunut. Ylivieskan lukio on kuitenkin maan keskitasoa parempi kun mitataan jatko-opiskelu-korkeakoulupaikkojen saannissa.

Lukion sisäilmaongelmat on koettu edelleen haittaaviksi ja sen vuoksi mm. ilmastoiteja on säädetty. Liikuntatilat ja muuhun toimintaan liittyvät tilat koetaan puutteellisiksi.

Tarkastuslautakunnan mielestä tulisi jatkossa kiinnittää erityistä huomiota kaksoistutkimahdollisuuksien edellytysten kehittämiseen, jotka lisäisivät kiinnostusta ja imagoa.

9.2.2. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuspalveluissa otettiin syksyllä 2019 käyttöön päivitetty varhaiskasvatussuunnitelma. Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutettiin hyvin. Vaikka toimintatulot jäivät alle arvion, talousarvioon varatut määrärahat alittuivat kuitenkin 284 326 euroa, ja toimintakate oli 254 582 euroa talousarvioita parempi. Palveluiden piirissä olevien lasten määrä väheni talousarvioon verrattuna 41 lapsella. Tilinpäätökseen 2018 verrattuna lasten määrä kasvoi 18 lapsella. Henkilöstön määrä kuitenkin kasvoi vakinaisten osalta 13 henkilöllä, joista 3 osa-aikaista. Sijaisten määrä kasvoi kuudella (6) henkilöllä. Toimintakertomuksesta ei ilmene syitä palveluiden piirissä olevien lasten määrän arviotua pienempään määrään eikä henkilöstömäärän lisäykseen.

Kehittämistyötä tehtiin mm. toimintakulttuurin juurruttamisessa arjen käytäntöihin asiakaskyselyllä. Asiakaskysely huoltajille on teh-

ty loppuvuodesta 2019, jonka tuloksista tarkastuslautakunnalla ei ole tietoa. Lapsille tehtiin vastaava kysely tammikuussa 2020.

9.2.3. Kirjasto- ja kulttuuripalvelut

Ylivieskan kulttuuripalvelut ja erityisesti Akustiikan toiminta on Ylivieskan yksi suurimmista, ellei suurin kaupunki-imagon ja Ylivieskan tunnettuuden rakentaja niin maakunnallisesti kuin valtakunnallisestikin ajatellen. Kulttuuripalvelujen tuotantoa on tarjolla laidasta laitaan koko perheen ilmaisista tapahtumista aina valtakunnan kärki-artisteihin. Kulttuuripalvelujen suurin satsaus vuonna 2019 Sun Pampas pääsi tavoitteeseensa eli tapahtuma kattoi kustannuksensa.

Kulttuuripalveluissa on aloitettu jo tuottavuusohjelman toimet, jotka eivät ehtineet vaikuttaa vielä 2019 tulokseen, vaan ne konkretisoituvat myöhemmin. Esimerkkeinä säästötoimenpiteistä ovat keskittyminen omasta tuotannosta tilojen vuokraukseen, lipunmyynnin aukioloaikojen supistaminen sekä työvuorojen järjesteleminen, joka puolestaan johtaa henkilöstökuluissa säästämiseen.

Tarkastuslautakunnan mielestä kulttuuripalvelut tuotetaan varsin tehokkaasti monialaosaavan henkilökunnan ansiosta. Huomioitavaa on myös Akustiikan omakatteisuus, joka on ilman tilojen pääomavuokraa 52%. Vuosina 2017 – 2018 omakatteisuus on ollut 46%.

Kirjastopalvelu on lakisääteinen peruspalvelu, jonka tulee antaa lain määrittämät palvelut kuntalaisille. Ylivieskassa palveluverkkoon kuuluvat pääkirjasto, kirjastoauto, hakeutuva toiminta sekä verkkopalvelut.

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet hyvin. Pääkirjaston kävijät lisääntyivät 3615 kävijällä. Kokonaislainaus lisääntyi 0,9 %, kirjastoauton lainausmäärä säilyi entisellään. Vuoden 2019 aikana mm. uudistettiin tiloja ja kalusteita. Lisäksi kirjastolla oli sekä omia että yhteistyössä järjestettyjä tapahtumia ja hankkeita.

Kirjastoauto palvelee arkisin päiväreiteillä kouluja ja päiväkoteja sekä iltareiteillä sivu-

kylillä asuvia. Kouluja on palvelun piirissä 9, päiväkoteja tai ryhmäperhepäiväkoteja 13. Lisäksi pysäkkejä on muiden palvelulaitosten lähellä. Pysäkkejä oli vuonna 2019 yhteensä 64. Kirjastoauton käyttö oli 23,4 % Ylivieskan kaupunginkirjaston vuoden lainoista.

Kirjastoauto on tehokas väline lasten ja nuorten lukemisen edistämiseen, sillä auton lainoista 78 % oli vuonna 2019 lasten- ja nuorten kirjallisuutta. Jos kirjastoautoa ei olisi, kaikilta kouluilta ei olisi mahdollisuutta käyttää kirjaston palveluita. Kirjastoauto ehkäisee syrjäytymistä ja tasapuolistaa palvelutarjon-

taa viemällä palveluja myös niille, jotka asuvat kaukana keskustasta tai joille liikkuminen kotoa kirjastoon ei onnistu.

Tarinatoukka on otettu käyttöön 2004. Vaikka sen kunto on vielä hyvä, ikä tuo riskejä toimintaan ja auton uusiminen tulee ajankohitaiseksi muutaman vuoden sisällä. Vuonna 2019 aloitettiin AVI:n rahoituksella Ylivieskan kirjastoauton toiminnan kehittäminen Tarinatoukka tehokäyttöön –hanke, jonka avulla mietitään auton toimintojen monipuolistamista ja palvelutarjonnan laajentamista.

Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä kirjastoautopalveluiden jatkamisen kuntalaisten perusoikeutena sekä yhdenvertaisuuden ja lain edellyttämien palvelujen turvaajana.

9.2.4. Liikuntatoimi

Liikuntatoimessa tavoitteet toteutuivat pääosin. Toimintakertomuksen mukaan suurten liikuntasalien kysyntä on tarjontaa suurempi. Kuitenkin toimintakertomuksen mukaan suurten liikuntasalin käyttöaste on ollut iltatuntien osalta 70%, kun tavoite on ollut 80%. Tilojen käytön tehostaminen on merkittävää kokonaiskustannuksissa.

Liikuntatoimessa on tehty muutoksia liikuntatilojen käyttövuorojen jakoperusteisiin 8/2017 ja vuokrauskäytäntöjen maksuluokkiin 12/2018, jotka tulivat voimaan vuoden 2019 alusta alkaen. Liikuntalautakunta vahvistaa vuosittain palveluista ja tiloista perittävät maksut. Kausikohtaisia vakiovuoroja haetaan hakuohjeiden mukaisesti. Vakiovuorojen hakemiselle on määritelty hakuajat. Tilavuokraajat asetetaan eri maksuluokkiin toiminnan mukaan.

Vuoden 2019 aikana ulkoliikuntaolosuhteita paransivat uudet kuntoportaat, jalkapallotekonurmen rakentaminen sekä pesäpalloken-tän tekonurmen uusiminen ja urheilukentän peruskorjaus.

Liikuntatoimessa kuntalaisten osallistaminen ja vaikuttamismahdollisuudet otetaan hyvin huomioon erilaisten kyselyjen, mutta myös yhteistyön kehittämisen kautta mm. Kallion kanssa. Kallion kanssa yhteistyö-

tä on kuitenkin ollut vähän, vaikka tavoitteet ja suunnitelmat on kirjattu hankesuunnitelmaan. Terveysten- ja hyvinvoinnin edistämiseksi on yhteistyö ja moniammatillisuus tärkeää. Liikuntaneuvonta on jatkunut, mutta sen piirissä on käynyt vaihtelevasti asiakkaita. Tilannetta on edesauttanut jalkautuminen kylätaloille, joka on tuonut uusia asiakkaita liikuntaneuvonnan piiriin.

Merkittävä henkilöstömuutos oli liikuntajoh-tajan irtisanoutuminen virastaan 1.4.2019 alkaen.

9.3. Tekniset palvelut

Teknisissä palveluissa käytettiin muutettuun talousarvioon nähden 952 000 euroa vähemmän kuin oli ennakoitu. Selvitysten mukaan ylijäämä kertyi mm. työtoimintojen tiivistämisestä sekä kulujen vähentämisestä.

Ylijäämää kertyi myös siitä, että työnjohtolisiä ei ole huomioitu talousarviossa tulona. Työnjohtolisiä on sidottu investointeihin ja koska vuonna 2019 on ollut paljon investointeja niin kuntatekniikan ja tilapalveluiden työnjohtoliset ovat olleet vuonna 2019 noin 500000€. Työnjohtolisillä on tarkoitettu kattamaan investoinneista syntyviä kuluja eli käytännössä osa henkilöstön palkoista yms. on talousarviossa käyttötalouden kuluna,

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

mutta työjohtolisäksi muuttamalla (valmistus omaan käyttöön) ne kohdistetaan investointeihin niiden suhteessa. Työjohtolisä on 2,5% investoinneista.

Lisäksi ylijäämää selittää se, että sisäistä vuokraa on kertynyt noin 3,75% arvioitua enemmän noin 170000€, johtuen pääasiassa siirtotilamutoksista ja Jokirannan C-ta-

lon vuokratuloista, joka on vuokrattu Skanska Oy:lle. Siirtotilojen määrä on vuoden 2019 aikana hieman laskenut, mutta ovat silti huomattava kuluerä.

Siirrettävien tilojen määrät ja kustannukset on vertailtu valtuustokaudelta seuraavassa taulukossa.

TILAPALVELUIDEN SIIRRETTÄVIEN TILOJEN KUSTANNUKSET 2016-2019

Vuosi	m ²	Vuokrat €	
2016	4 458	621 116	
*2016-2017	800	89 389	* kaup.talon vt.
2017	7 700	1 074 012	
2018	6 700	1 312 367	
2019	6 060	1 314 301	

Teknisten palveluiden vuosi 2019 on ollut todella poikkeuksellinen. Valtaisat rakennusinvestoinnit, isohkot infrahankkeet valtion kanssa sekä oman keskusta-alueen katuverkoston lähes täyskorjauksen teettäminen ovat hallinneet vuotta.

Suurten hankkeiden lisäksi ovat olleet ”normaalit” vuotuiset veloitteet, joten henkilöstö on ollut lujilla. Tekninen johtaja jäi eläkkeelle ja johdossa on ollut muutakin vaihtuvuutta. Tilinpäätöksestä ilmenee, että teknisten palveluiden määrälliset ja laadulliset tavoitteet eri palveluissa toteutuivat vaihtelevasti. Tarkastuslautakunnan mielestä kuitenkin kokonaisuudesta suoriutuminen on ollut hyvää.

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota erityisesti kahteen asiaan:

9.3.1. Sisäinen vuokra

Sisäisen vuokran tarkoitus on kohdistaa kunnan tai kuntayhtymän sisällä kiinteistöjen käytöstä ja omistamisesta aiheutuneet

kustannukset toimitilojen käyttäjille. Sisäinen vuokra kohdistaa tilakustannukset tilojen käytön perusteella oikeudenmukaisesti ja ohjaa samalla tilojen tehokkaaseen käyttöön. Sisäisen vuokran kautta voidaan myös entistä paremmin varautua tuleviin peruskorjauksiin. Sisäinen vuokra onkin oiva työkalu kiinteistöomaisuuden ja tilojen käytön johtamiseen.

Peruskorjausrahoitus pitäisi turvata sisäisillä vuokrilla, joka jakautuu pääoma- ja ylläpitovuokriin. Säästäminen toimitilojen ylläpidosta kasvattaa korjausvelkaa ja seurauksena pahimmillaan on tilapäiset toimitilat. Ylivieskassa pääomavuokra kohdennetaan keskushallinnolle, jolloin toteutuu helposti Kuntaliiton pelko siitä, että sisäinen vuokra on rahojen siirtelyä kunnan sisällä eikä se mene peruskorjaukseen. Ylivieskassa kiinteistöjen arvonmääritys on tehty 2018, joten sen osalta asia on kunnossa.

9.3.2. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta teknisissä palveluissa

Hallintosäätö määrittelee sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta mm. seuraavaa: Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävänä on varmistaa organisaation tavoitteidensaavuttaminen koskien strategisia ja operatiivisia tavoitteita, raportoinnin luotettavuus sekä lakien ja ohjeiden noudattaminen.

Kaupunginhallitus vahvistaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistuksen sekä valvoo sen noudattamista. Toimialajohtaja vastaa sisäisen valvonnan toimivuudesta oman toimialansa osalta ja tulosalueen esimies ja muut esimiehet ovat velvollisia järjestämään vastuualueensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan.

Tarkastuslautakunta on ottanut tämän asian aikaisemminkin esille ja pitää sen toteuttamista velvoitteena. Ohjehan on, että toimielimen on sisällytettävä vuosittain toimintakertomukseensa arvio sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä keskeisistä johtopäätöksistä kaupunginhallituksen sisäisen valvonnan selontekoa varten.

Teknisten palveluiden osalta tilinpäätöskirjan 2019 toimintakertomuksesta tuota arviota ei löytynyt. Teknisten palveluiden lautakunta oli kuitenkin käsitellyt kokouksessaan 18.2.2020 asiaa toimintakertomuksen osana. Sisäistä valvontaa tulisi tältä osin tehostaa.

Kaupunginhallitus on todennut, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osalta järjestelyt ovat vielä "vaiheessa". Tarkastuslautakunnan mielestä tuo tärkeä kokonaisuus on saatettava toimimaan koko kuntakonsernissa pikimmiten.

9.4. Kaupungin hallinto

Ylivieskan kaupunki on jo usean vuoden aikana joutunut tekemään kipeitäkin toimenpiteitä johtuen talouden tervehdyttämisestä mm. henkilöstön mitoituksen osalta. Pääsääntöisesti ne ovat olleet rekrytointikielto, toimien yhdistäminen, sijaisuuden ja eläköitymiseen vuoksi toimien täyttämisen sivuuttaminen. Myös toimenkuvia on jäänyt tarkistamatta. Kaikki nämä yhdessä muuttuvan toimintakentän kanssa on aiheuttanut lähes kaikissa hallintokunnissa henkilöstön jaksamisen kohdalla ajautumisen kohti kriittistä tasoa.

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota hallintokuntien välisen yhteistyön sujuvuuteen ja toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen. Kaupungin kokonaisuuteen vaatii saumatonta yhteistyötä ja halua toimia yhdessä mielestä panostaa valmiuksien parantamiseen esim. koulutuksen ja työohjauksen avulla.

Ylivieskan kaupungin hallinto on kuitenkin vuonna 2019 aktiivisesti kehittänyt kaupungin toimintaa ja kiinnittänyt huomiota mm. ohjeistuksiin käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Osa asioista on vielä valmisteluvaiheessa. Tarkastuslautakunta kiittää kehitysmuutoksista hallintoa monien asioiden eteenpäin saattamisesta.

Tarkastuslautakunta kiittää kehitysmuutoksista kaupungin hallintoa monien kunnan toiminnalle ja taloudelle merkittävien asioiden eteenpäin saattamisesta.

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

9.4.1. Hyvinvointikertomus

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yksi kunnan tärkeimpiä tehtäviä (Kuntalaki 410/2015). Tämän vuoksi hyvinvoinnin edistämisen tulisi olla vahvasti liitettynä kunnan strategiatyöskentelyyn. Hyvinvointikertomus on lakisääteinen kuntalaisten hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä koostettu raportti. Hyvinvointikertomuksen tekoon velvoittaa kuntalain lisäksi terveydenhuoltolaki (1326/2010) ja sosiaalihuoltolaki (1301/2014), joiden mukaan kunnan tulee laatia laaja hyvinvointikertomus kerran valtuustokaudessa ja sen lisäksi vuosittain tulee raportoida kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta.

Tätä arviointikertomusta laatiessa Ylivies-

kan kaupungille ei ole edelleenkään laadittu laajaa hyvinvointikertomusta valtuustokaudelle 2017-2021, jonka tulisi olla kuvaus kunnan asukkaiden nykyisestä hyvinvoinnin tilasta sekä sisältää hyvinvointisuunnitelman eli suunnitelman siitä mihin tulevaisuudessa panostetaan. Näin ollen myös vuosittaista raportointia kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta ei ole valtuustolle annettu tiedoksi.

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen perusteella HyTe-kertomuksen laatimisen organisointi on osoittautunut toimimattomaksi. Eri hallintokunnille oli asetettu määräaika toimittaa omat osuutensa HyTe-kertomukseen jo vuoden 2019 marraskuussa, mutta ne ovat osin edelleen toimittamatta.

Tarkastuslautakunta pyytää kiinnittämään huomiota hyvinvointikertomuksen laadinnan tärkeyteen. Hyvinvointikertomuksen tulisi olla osa toiminnan ja talouden suunnittelua, joten tämän tekemiseen tulisi olla riittävät resurssit saada työ valmiiksi.

10. KONSERNIIN KUULUVIEN YHTEISÖJEN TOIMINTA

Kaupungin sisäinen valvonta ja konsernivalvonta sekä riskien hallinnan toteuttaminen kuuluu kaupunginjohtajalle ja kaupunginhallitukselle. Kaupunginhallitus on suorittanut konsernivalvontaa tytäryhtiöiden ja kuntayhtymien talous- / osavuosikatsausten avulla.

Emon (Ylivieskan kaupunki) kuntakonserniin kuuluu yhdeksän kaupungin kokonaan omistamia- tai enemmistö-osakkuustyyttäriä. Neljässä kuntayhtymässä kaupunki on osaomistajana mukana, suurimpana Kallion 41,72 %. Kaupunki on mukana lisäksi viidessä osakkuusyhteisössä.

Merkittävin tapahtuma kuntakonsernissa oli vuonna 2019 aloitettu Teollisuuskiinteistö Oy:n investointi uudesta valmistuskeittiöstä. Investointi valmistuu vuoden 2020 alussa ja parantaa merkittävästi kaupungin ruokahuoltoa. Investointi rahoitetaan kaupungin

yhtiölle antamalla lainalla. Kaupunki hankki myös kahden kiinteistö Oy:n osake-enemmistön ja siirsi ne Ylivieskan Vuokra-asunnot Oy:lle. Nykytilanteessa kohtalaisen suuren asuntomassan ylläpitäminen ja hallinta ei kaikin osin ole kovin kannattavaa, kun vuokra-asuntotarjonta kaupungissa on monipuolista ja kattavaa. Hallittua realisointia tulisi lautakunnan mielestä pyrkiä jatkamaan ja yhtiön johdolle tulisi laatia pelisäännöt asuntomassan pienentämiseksi ottaen kuitenkin huomioon kaupungin taloudellisen tilanteen ja mahdollisten alaskirjausten vaikutuksen koko kaupungin talouteen.

Konsernin tunnusluvut ovat jonkin verran emoa paremmat ja VM:n laskelmissa jatkossa tullaan käyttämään konsernin tunnuslukuja arvioitaessa kunnan kokonaistaloutta.

Kuntakonsernin kannalta tulisi jatkossa kiin-

nittää lisääntyvää huomiota eri toimintojen tarkoituksenmukaisuuteen ja tehtäväjako-
emon omassa organisaatiossa vs konserni-
organisaatiossa. Kuntakonsernin riskienhal-
lintaan tulee edelleen kiinnittää painotettua
huomiota ja myös kaupunkistrategian toteu-
tukseen koko kuntakonsernissa.

10.1. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion toiminta

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio on neljän
kunnan omistama ja hallinnoima sosiaali- ja
terveydenhoitoon erikoistunut organisaatio,
joka on perustettu 1.1.2008. Sitä johtaa vali-
tut viranhaltijat. Omistajat ovat mukana hal-
linnossa yhtymähallituksen ja yhtymäkokouk-
sen kautta. Ylivieska on omistajista suurin ja
perustamisasiakirjan perusteella se omistaa
yhtymästä 41,72%.

**Tarkastuslautakunnan huomiona on, ettei toimintakerto-
muksessa ole esitetty arvioita toiminnallisten tavoitteiden
toteutumisesta Ylivieskan kaupungin näkökulmasta.**

Peruspalvelukuntayhtymä ei ole kaupungin
suorassa valvonnassa eikä kuulu tytäryhti-
öihin /yhtymiin, vaikkakin Kallion kustannuk-
set v. 2019 olivat Ylivieskan kaupungin tulo-
virrasta 56,6 %.

Verotulot	55 039 047 euroa
Valtionosuudet	37 998 304 euroa
Tulot yhteensä	93 037 351 euroa
Kallion veloitus (56,6 %)	- 52 656 304 euroa

Kaupunki antaa omistajaohjausta yhtymä-
kokouksen sekä yhtymähallituksen lisäk-
si eri työryhmien (mm sopimustyöryhmän)
sekä jaostojen kautta. Lisäksi yhtymähallituk-
sen ylivieskalaiset jäsenet käyvät käsiteltä-
vistä asioista epävirallisia palavereja ainakin
ennen yhtymähallituksen kokouksia.

Johtuen Kallion suuresta merkityksestä koko
kaupungin taloudelle sen esittämät budje-
tit ja niiden ”pitävyys” on elintärkeä koko kau-
pungin taloudelle. Viime vuosina ja niin myös
vuonna 2019 asiassa on kuitenkin tullut mer-
kittäviä ylityksiä (vuonna 2019 yhteensä
1 589 486 euroa ja vuonna 2018 yhteensä

Ylivieskan kaupunki on asettanut vuodel-
le 2019 toiminnallisiksi tavoitteiksi PPKY Kal-
liolle menojen kasvun hillitsemiseksi ostetun
erikoissairaanhoidon vuoksi talouden tasa-
painottamisen mm. Kallion omaa toimintaa
tehostamalla, kilpailuttamista lisäämällä ja
hoidonporrastamista tehostamalla.

Talouden tasapainottaminen ei ole onnistu-
nut, mutta PPKY Kallion toimintakertomuk-
seen liittyvä viittaus ei anna kuvaa miten Yli-
vieska on arvioinut tavoitteiden toteutuneen
esimerkiksi hoidonporrastuksessa tai toi-
minnan tehostamisessa. Tarkastuslautakun-
nan on tästä syystä vaikea arvioida kaupun-
gin asettamien toiminnallisten tavoitteiden
toteutumista.

1 194 148 euroa) ja ne ovat osaltaan olleet
vaikuttamassa Ylivieskan kaupungin heikkoi-
hin tilinpäätöslukuihin.

Asian tekee ongelmalliseksi se, että huonoon
taloustilanteeseen johtavat muut seikat ovat
enemmän tai vähemmän ”omassa hallinnas-
sa”, mutta Kallion luvut eivät. Erityisesti on
ongelmaa näyttää jatkuvasti muodostavan
erikoissairaanhoidon ja nimenomaan ostetun
erikoissairaanhoidon kustannuskehityksessä.

Todennäköistä on, että kustannuspaine myös
Kallion sisällä on kova ja se heijastuu osakas-
kuntiin. Jatkossa tulisi harkita Kalliolle ”selviy-
tymissuunnitelman” laatimista, jossa omis-
tajien/palvelujen ostajien kannalta tehtäisiin
kartoitus, voidaanko jostakin ja jos, niin mis-
tä palveluista luopua. Samoin voisi tutkia
yhteistyösuuntia ja eri mahdollisuuksia myös
niissä ennakkoluulottomasti. Kallion orga-
nisaatiorakenne tulisi myös yhteisesti omis-
tajien ja toimivan johdon kanssa punnita ja
yrittää löytää sieltäkin tehostamista ja mah-
dollisia kustannussäästöjä.

Sote uudistus vuonna 2019 pysähtyi, kun

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

valtakunnassa pidettiin valtiolliset vaalit, mutta vaalienkaan jälkeen uudistus ei merkittävästi edennyt. Tilanne vuonna 2019 jäi ”stand-by” tilanteeseen, joten kuntatalousahdinkoon sen etenemisestä ei ole odotettavissa ainakaan nopeaa ratkaisua. Omistajakuntien tulisi harkita yhdessä Kallion johdon kanssa erilaisia skenaarioita ratkaisumalleiksi, myös pidemmälle tulevaisuuteen. Nykytilanne on muodostumassa kestävämmäksi.

Muiden omistajakuntien kanssa tulisi myös tarkemmin linjata vaikutusmahdollisuu-

det Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä. Ylivieskan kannalta PPSHP:n toiminta on ollut hyvin Oulu keskeistä mainiten mm. Visalan pikainen alasajo ja uuden jätti-investoinnin tekeminen Ouluun. Sen kustannukset tuovat kunnille, myös Ylivieskalle, uuden todella merkittävän kustannuspotin katettavaksi ja jo entisestään suuren lainamäärän kasvun. Myös käyttökustannukset on katettava jostain. Kaivataan uusia ulostuloja.

Tarkastuslautakunta katsoo, että Peruspalvelukuntayhtymä Kallion esittämät budjetit ja niiden ”pitävyys” ovat erittäin merkityksellisiä ja elintärkeitä koko kaupungin taloudelle.

10.2. Ylivieskan Vuokra-asunnot Oy

Ylivieskan Vuokra-asunnot Oy on kaupungin 100 % omistama yhtiö, jolle kaupunki on luovuttanut vuokra-asuntojen hallinnan ja rakentamisen. Taloudellinen toiminta oli tilikaudella kohtuullinen ja sen kaikki toiminnan kulut on katettu tulo- ja rahoituksella. Asetettuja tavoitteista saavutettiin ja ylitettiin omavaraisuus %. Käyttökate jäi tavoitteestaan selkeästi.

Valtuuston asettama käyttöaste tavoite 90 % on edelleen haasteellinen.

Opiskelija-asuntojen kysyntä on edelleen vähäistä, minkä vuoksi asuntojen käyttöaste on alhainen. Myös perheasuntojen kysyntä on heikentynyt. Ylivieskassa on asuntotarjontaa runsaasti, joka vaikuttaa asuntojen kysynnän heikentymiseen ja sitä kautta myös liikevaihdon laskuun.

Vuosi	Käyttökate % tavoite	Käyttökate % TP	Oma-varaisuus % tavoite	Oma-varaisuus % TP	Käyttöaste % tavoite	Käyttöaste %
2016	40	29,2	30	43,5	90	88,1
2017	40	32,5	30	47,7	90	85,7
2018	40	35,8	30	43,0	90	84,3
2019	40	19,8	30	53,0	90	83,6

11. MUUT HAVAINNOT

11.1. Konsernivalvonta ja riskien hallinta

Ylivieskan valtuusto hyväksyi päivitetyn konserniohjeen 19.5.2019 §35 ja se astui voimaan 1.7.2019 alkaen. Kaupungin konserniohjeella on tarkoituksena luoda puitteet omistajaohjaukselle kaupungin tavoitteiden mukaisesti. Konserniohjeen tavoitteena on yhdenmukaistaa ohjauksen menettelytapoja ja tehostaa kaupunkikonsernin johtamisen edellytyksiä siten, että kaupunkikonsernia ja kaupungin muuta toimintaa voidaan johtaa kokonaisuutena yhtenäisin periaattein ja kaupunkikonsernin kokonaiset huomio ottaen.

Kaupunkikonserniin kuuluvan yhteisön on ennen omaa päätöksentekoaan selvitettävä kaupungin konsernijohdon ennakkokäsitys asiaan silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa yhteisön tai kaupungin toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa kaupungin ja kaupunkikonsernin strategista ja operatiivista toiminnan ja talouden suunnittelua, päätöksentekoa, seurantaa, poikkeamiin reagoimista sekä suoriutumisen arviointia.

Kaupungin tilinpäätökseen sisältyvässä toimintakertomuksessa kaupunginhallitus tekee selkoa miten sisäinen valvonta, erikseen konsernivalvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta on kaupungissa järjestetty sekä antaa selonteon siihen liittyvistä johtopäätöksistä.

Sisäinen valvonta pähkinänkuoressa:

- Selkeät toimivaltajaot ja ohjeistukset
- Väärinkäytösten ehkäisy

- Valvonta- ja raportointi-velvoitteet
- Toimivat prosessit (huomioitu riskit)
- Tietojen ja tietojärjestelmien suojaaminen
- Sopimusten hallinta
- Omaisuuden turvaaminen
- Osaaminen

Ylivieskan kaupungilla on tytäryhteisöjä 8 kpl ja kuntayhtymiä 4 kpl. Toimintakertomuksessa on esitetty varsin tiiviisti ja lyhyesti kaupungin konsernivalvonnan järjestämisestä ja arviot tulevasta kehityksestä. Konsernivalvonta on Ylivieskassa järjestetty antamalla ohjeistusta kaupungin edustajille tytäryhteisöissä ja kuntayhtymissä. Taloudellista tilannetta seurataan välitilinpäätös- ja tilinpäätöstietojen perusteella.

Tulevan kehityksen osalta on arvioitu kehityksen kulkevan konsernissa emokaupungin kehityksen mukaisesti, koska tytäryhteisöjen osuus on vähäinen. Tulevaisuudessa konsernilainakanta tulee kasvamaan huomattavasti erityisesti sairaanhoitopiirin suuren yliopistolaisen sairaalan uudisrakennuksen rahoituksen vuoksi. Tätä arviota ei ole toimintakertomuksessa analysoitu ja tarkennettu, eikä myöskään arvioitu, mitä se tarkoittaa kaupungin osalta tulevaisuudessa.

Tarkastuslautakunta pyytääkin jatkossa esittämään tarkemmalla tasolla konsernivalvonnan toimenpiteet ja arviot koko konsernin kehityksen vaikutuksista kuntatalouteen. Toimintakertomuksesta tulisi ilmetä myös tiedot siitä, miten edustajien ohjeistus toimii ja miten edustajien osaamista ja vaikuttamista konserneissa valvotaan ja seurataan. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen perusteella edustajien ohjeistaminen on hyvin kirjavaa ja osin kokonaan toteuttamatta.

Tarkastuslautakunta pyytää jatkossa esittämään tarkemmalla tasolla konsernivalvonnan toimenpiteet ja arviot koko konsernin kehityksen vaikutuksista kuntatalouteen. Toimintakertomuksesta tulisi ilmetä myös tiedot siitä, miten edustajien ohjeistus toimii ja miten edustajien osaamista ja vaikuttamista konserneissa valvotaan ja seurataan.

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja sen tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä. Riskienhallinnalla ennaltaehkäistään toiminnan jatkuvuutta ja häiriöttömyyttä uhkaavia tapahtumia. Nämä perustuvat ydintoimintojen ja järjestelmien tunnistamiseen, hyväksyttävän riskitason määrittelyyn sekä riittävien riskien hallinnan menetelmien toimeenpanoon.

Riskienhallintaprosessi on laaja ja kattaa mm. toimintaympäristön analysoinnin, uhkien ja mahdollisuuksien riittävän kokonaisvaltaisen tunnistamisen ja kuvaamisen sekä seurausten analysoinnin. Lisäksi riskienhallinnassa tulee seurata ja arvioida sekä raportoida järjestelmän ja prosessin toimivuutta.

Selvitysten perusteella useissa kunnissa riskienhallinnan standardit ovat edelleen hyödyntämättä ja kysymyksenä voidaankin esittää, miten hyvin kuntien tuloksellisuus on hallussa, jos riskienhallinnan tuomat hyödyt tuloksellisuudelle ovat joko osittain tai vielä kokonaan hyödyntämättä.

Tarkastuslautakunta on kuulemisten yhteydessä havainnut, että edelleen riskienhallinta on osalle hallintokunnista etäinen ja epä määräinen. Selkeä ohjeistus ja standardien mukainen prosessi puuttuu. Toimintakertomuksesta kuitenkin ilmenee, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen päivittäminen on valmistelussa. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje sisältää myös ohjeet konserninäkökulmasta.

Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje sisältää myös ohjeet konserninäkökulmasta.

11.2. JEDU

Jedu järjestää monipuolista koulutusta alueellaan. Työelämän muutokset näkyvät myös koulutuksen suunnittelussa ja järjestämisessä. Eri paikkakunnille on tulossa erityisesti yrittäjille suunnattuja päivän kestäviä työelämäinformaatiotilaisuuksia. Jedu on myös tekemässä kyselyn yrittäjien toiveista mm. mitä koulutusta tarvittaisiin.

Tarkastuslautakunta on kuullut Jedun edustajaa säännöllisesti ja saanut siitä positiivista palautetta. Ylivieska on ainoa omistajakunta, jossa kunnan tarkastuslautakunta on kuullut Jedua.

Jedussa kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa kaksoistutkinto, ylioppilastutkinto ja ammatillinen perustutkinto. Ylivieskan osalta tämä ei ole toiminut parhaalla mahdollisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan mielestä Ylivieskan kaupungin tulisi jatkossa kiinnittää erityis-

tä huomiota kaksoistutkintomahdollisuuteen mm. yhteistyötä lisäämällä. Nämä toimenpiteet mahdollistaisivat kaksoistutkinnon, lisääisivät kiinnostusta ja kaupungin imagoa.

11.3. Työllisyys

Ylivieskassa keskimääräinen työttömyysaste pieneni vuonna 2019 vuoteen 2018 verrattuna 0,5%, ollen 8,8%. Loppuvuodesta työttömien määrä kuitenkin kasvoi huomattavasti. Työmarkkinatuen kuntaosuus pienentyi edellisvuodesta 132 592 eurolla. Vuonna 2018 kuntaosuus oli (1 198 412 euroa) ja vuonna 2019 (967 959 euroa). Vaikka kuntaosuus on pienentynyt, ovat ns. "sakkomaksut" edelleen kohtuuttoman korkealla.

Toimintakertomuksen perusteella työllisyyspalveluiden talousarvio ylitettiin lähes 68 000 eurolla. Toimintatulot olivat yli puolet talousarviota pienemmät ja menot 88 500 euroa suuremmat. Tunnuslukujen perusteella asiakasmäärät olivat eri toimenpiteissä talousarviota huomattavasti pienemmät. Toiminta-

kertomuksessa ei ole esitetty selvitystä sille, miksi asiakasmäärät ovat olleet huomattavasti arviota pienempiä ja kustannukset suhteessa asiakasmääriin ovat kasvaneet. Työttömien määrä kasvoi joulukuussa 2019 vuoteen 2018 verrattuna yhteensä 59 henkilöllä. Pitkäaikaistyöttömien määrä pieneni samalla ajankohdalla yhteensä 34 henkilöllä. Tarkastuslautakunta katsoo, että työmarkkinatuen kuntaosuuden vähentymisessä ja keskimääräisessä työttömyysasteen pienentymisessä on ollut positiivinen suunta. Arviointikertomusta tehtäessä on kuitenkin tiedossa, että korona-pandemian vuoksi työttömyys on myös Ylivieskassa kasvussa ja työmarkkinatuen arvioitu kuntaosuus talousarviossa tulee ylittymään.

11.4. Ylivieskan Teknologia kylä YTEK Oy

Ylivieskan Teknologia kylä YTEK Oy on kaupungin 100 % omistama tytäryhtiö. Tehtäväjaon perusteella kaupunki ostaa elinkeinopalvelut yhtiöltä kiinteää korvausta vastaan. Lisäksi kaupungin elinkeinotoimintaan liittyvät hankkeet ovat YTEK:n hoidettavana. YTEK:ille kuuluu myös kiinteistövuokrausta ja toimitilamarkkinointia.

Yhtiöllä on suuri merkitys Ylivieskan kehittämisessä ja elinvoiman luomisessa. Toimintaympäristöä on parannettu mm. siirtämällä yhtiön toiminnot kaupungin keskustaan ns. uuden torin viereen ja siihen muodostettuun kokonaisuuteen on liittynyt myös muita kiinteästi Ylivieskan kehittämiseen liittyviä organisaatioita. Ratkaisu on ollut hyvä ja tuonut toiminnot paremmin "esille".

YTEK:in tavoitteena on luoda 1000 uutta työpaikkaa Ylivieskaan v. 2030 mennessä.

Tavoite on haasteellinen, mutta sen osittainkin toteutuminen antaisi keskuskaupunki ajatukselle merkittävää "boostia". Järkevää olisi varmasti "palastella" tavoite, jolloin sen seurantakin helpottuisi.

YTEK:n tavoitteet eivät ole toteutuneet toimintakertomuksessa esitettyjen tavoitteiden osalta. Niin asiakastytytyväisyydessä kuin hankesalkun koon tulokset jäivät alle tavoitteiden. Asiakaskontaktointimääriä ei ole mitattu vuoden 2019 aikana, vaikka tavoitteet on niille asetettu. Myöskään tunnuslukuja ei ole ollut tiedossa. Tämä vaikeuttaa niin konsernivalvontaa kuin arviointiakin. Ylivieskassa ei naapurikuntiin verrattuna ole yrittäjien osuus koko työllisistä mitenkään merkittävä, osin johtuen myös suurista palvelualan toimijoista. Niinpä esim. YTEK:in hallitusta tulisi täydentää yrittäjien edustuksella, nyt se on täysin poliittisesti koottu.

11.4.1. YTEK:n hanketoiminta

YTEK:illä on runsaasti erilaista hanketoimintaa. Lisäksi Ylivieskassa on hanketoimintaa myös useilla hallintokunnilla. Tarkastuslautakunta ehdottaa tutkittavaksi koko kaupungin hanketoimintaa koskevan hankekoordinaattorin toimen perustamista keräämään osaamista, koordinoimaan ja kontaktoimaan naapurikuntia/toimijoita/rahoittajia.

Varsinkin EU-hankkeiden osalta tarvittaisiin kuntarajat ylittävää ajattelumallia. Maakunnan eteläosalla ei ole varaa menettää EAKR:n (aluekehitys) eikä ESR:n (sosiaali) rahoitettavia hankkeita yhteisen poliittisen tahtotilan puuttumiseen. Tarkastuslautakunnan mielestä voitaisiin myös aloittaa taustakeskusteluja Oy-mallin / oma organisaatio-mallin eduista ja haitoista elinkeinojen kehittämisessä.

Tarkastuslautakunnan mielestä voitaisiin aloittaa taustakeskusteluja Oy-mallin / oma organisaatio-mallin eduista ja haitoista elinkeinojen kehittämisessä.

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941
Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

12. YHTEISKUNNALLINEN TILANNE

Tarkastuslautakunta on osallistunut FCG:n järjestämään webinaariin keväällä 2020, jossa aiheena oli tarkastuslautakunnan toiminta poikkeustilan aikana. Poikkeustilanteen vuoksi pidetään tärkeänä, että tarkastuslautakunta ottaa huomioon vuoden 2019 arviointikertomuksessaan myös yhteiskunnallisen tilanteen.

Vuoden 2020 helmi-maaliskuussa tuli yhä enemmän selville globaalinen pandemia, koronavirus. Viruksen kansanterveydelliset toimet ovat valtiovallan ja myös kuntien kiireysjärjestyksessä ensimmäisinä, mutta niitä kuitenkin seuraa lähes kaikkien aikojen taloudelliset ongelmat, joiden vaikutusta vielä voi vain arvailla.

Kuntaliiton arvion mukaan kuntatalous heikenee vähintään 1,5 miljardia vuonna 2020, jossa suurimpana syynä koronaviruspandemia. Valtion tukipaketit ovat ehdottomia kuntien toiminnan turvaamiseksi. Ylivieskan toimintakertomuksessa on jo arvioitu merkittäväksi riskiksi pandemian tuoma julkisen talouden epätasapainon lisääntyminen.

Verotulojen laskun Ylivieskassa on arvioitu karkeasti olevan tänä vuonna jopa 5 miljoonan euron luokkaa, vaikka tarkkoja arvioita ei voi vielä esittää. Verotuloennuste tälle vuodelle on 54,1 miljoonaa euroa, joka on 4 miljoonaa euroa talousarviota pienempi.

Vaikutukset lisäävät lainanoton tarvetta ja lainamäärä saattaa tulevaisuudessa nousta yli 120 miljoonan euron.

Tarkastuslautakunta esittää, että talousarvio ja toimintasuunnitelma päivitetään vallitsevien olosuhteiden mukaisiksi mahdollisimman pian, jotta arviointi vuodesta 2020 on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Kuntalain mukaiset kunnan tehtävät eivät ole pandemian myötä muuttuneet, eikä myöskään velvoite alijäämän kattamisesta. Näistäkin syistä tulee vuoden aikana reagoida talousarvion ja toimintasuunnitelman toteuttamiskelpoisuuteen.

Voimakas tappiollisuus ja tasaamisvelvoite sekä virus-kaos myös taloudessa ovat niin ennen kokemattomia tapahtumia, jotka tulevat vaatimaan kaikki käytettävissä olevat keinot tilanteesta selviämiseksi.

Vaikka tämän kohdalla mennään jo osittain seuraavalle talousjaksolle, tarkastuslautakunta esittää harkittavaksi Ylivieskan omaa erityisorganisaatiota käsittelemään, johtamaan ja toteuttamaan asian vaatimia poikkeuksellisiakin toimia. Tämä ryhmä, olkoon vaikka ylivieskalainen ”Nyrkki” toimisi hallituksen alaisuudessa ja valtuuston valvonassa. Tämä organisaatio toimisi ensilinjan yhteydenpitäjänä myös muihin sekä julkisiin että yksityisiin toimijoihin/organisaatioihin.

13. TARKASTUSLAUTAKUNNAN KANNANOTTO TILINTARKASTAJAN HAVAINTOIHIN SEKÄ ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE

Tarkastuslautakunnan mielestä kaupungin hallituksen esittämä toimintakertomus vuodelta 2019 kuvaa kaupungin toiminnallista ja taloudellista tilaa ja valtuuston asettamat taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet ovat keskeisiltä osin toteutuneet.

Tilintarkastuskertomuksen mukaan kaupungin hallinto on toiminut laillisesti ja kirjanpito on hoidettu sitä koskevien säännösten mukaisesti.

Tarkastuslautakunta kiittää toimialojen, liikelaitosten ja tytäryhtiöiden henkilöstöä sekä luottamushenkilöitä hyvästä yhteistyöstä.

Tarkastuslautakunta esittää kaupunginvaltuustolle, että arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin annetaan selvitykset tarkastuslautakunnalle syyskuun loppuun mennessä ja valtuustolle lokakuun loppuun mennessä.

14. ALLEKIRJOITUKSET

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2019 kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto saattaa arviointikertomuksen kaupunginhallitukselle toimenpiteitä varten.

Ylivieskassa 26.5.2020

Ylivieskan kaupungin tarkastuslautakunta

Auli Mustikkamaa
puheenjohtaja

Meri Vähäkangas
varapuheenjohtaja

Ulla Lehtikangas
jäsen

Juhani Nevala
jäsen

Aimo Piirainen
jäsen

Sami Lepistö
jäsen

Ahti Törmälä
jäsen

YLIVIESKA

kasvun ihmeitä